

Türkiye’deki Yükseköğretim Kurumlarında Rekreasyon Eğitiminin Yapısı

M. Murat KIZANLIKLI

Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi / **TURKEY**

E-mail: muratkizanlikli@gazi.edu.tr - Mobile No: +903124851460

Özet

Yoğun sanayileşme, teknoloji ve çalışma şartlarıyla birlikte insanların sahip oldukları kısıtlı boş zamanlarını nasıl değerlendirecekleri önemli bir konu haline gelmiştir. Boş zamanın etkili ve verimli halde kullanılmasının önemi; “insanların boş zamanlarını kendilerini tatmin edici ve yenileyici aktivitelerde bulunarak geçirmesi” olarak tanımlanan rekreasyon kavramının eğitimi de önemli ve gerekli hale getirmiştir. Türkiye’deki ortaya çıkışı spor alanında başlayan rekreasyon eğitimi, 2009 yılından itibaren turizm eğitimi veren bazı yükseköğretim kurumlarında da yer almaya başlamıştır. Rekreasyon eğitimi, yurt dışındaki örnekleriyle karşılaştırıldığı zaman Türkiye’de özellikle de turizm alanında yeni sayılabilecek bir daldır. Bu nedenle bu çalışmada, rekreasyon eğitimine ilişkin süreç ele alınarak, Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında rekreasyon eğitiminin yapısı ve mevcut durumu araştırılmıştır. Bu amaçla rekreasyon eğitimi, lisans ve lisansüstü düzeyde gerek turizm eğitimi gerekse de spor eğitimindeki yapılanmasıyla araştırılmıştır. Ayrıca rekreasyon eğitiminin diğer disiplinlerle olan ilişkilerini ortaya koymak amacıyla rekreasyon ile ilgili hazırlanmış lisansüstü tezler anabilim dallarına göre incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre lisans düzeyinde rekreasyon eğitiminin ağırlıklı olarak Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları bünyesinde yapıldığı ve rekreasyon ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde, Fen Bilimleri Enstitüsü’nde ve Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın rekreasyon eğitimi ile ilgili bundan sonra yapılacak çalışmalar için derleyici nitelikte bir kaynak olması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, turizm, spor, eğitim.

The Structure of the Recreation Education in Higher Education in Turkey

Abstract

By the effects of intense industrialization, technology and working conditions, how people spend their limited free time became an important issue. The importance of using leisure time effectively and efficiently has an importance and necessity for the education of recreation which can be defined as activities in which people spend their leisure time with satisfying and revitalizing doings. Recreation education, whose beginning is under the sport education, has started at faculties of tourism since 2009. This is a new field in tourism education in Turkey when it's compared with the examples of the world. Thus, the main objective of this study is to investigate structure and current status of recreation education in higher education. For this purpose, dealing with the process of the recreational education, the present situation and the educational structure of the recreational education at higher schools in Turkey has been investigated. Also, recreation education was investigated with the structuring in undergraduate, graduate as well as tourism education and sports education. Besides, in order to put the recreation of recreation education with other disciplines, graduate theses have been investigated by the programs. According to the data obtained, it has been found out that recreation education at undergraduate level was largely performed in Higher Schools of Physical Education and Sports and the theses prepared were organized under Graduate School of Natural and Applied Sciences and on Landscape Architecture. This study is aimed to be a resource that manages to compile wide range of information for the future studies.

Keywords: Recreation, tourism, sport, education.

1. Giriş

Rekreasyon davranışlarını anlamada, zamana yüklenen anlam ve değer oldukça önemlidir (Palmquist ve Phaneuf, 2010:20). Zaman; insan yaşamı, uzun veya kısa süreli, tekrarı imkansız, başlangıcı ve sonu belli, saatle ölçülen bir bölümdür (Hacıoğlu vd. 2009:15).

Rekreasyon ve boş zaman kavramları, bireysel deneyimlere ve algılara dayandığı için birçok anlama sahiptir. Rekreasyon kavramı, bireysel bir bakış açısıyla tanımlandığı zaman; televizyon izlemeyi, operaya katılmayı, çimlerde gezinmeyi, çocuklarınızı hayvanat bahçesine götürmeyi, dama oynamayı, müzik indirmeyi, şehirde bir akşam geçirmeyi ve diğer yapmak istediğiniz şeyleri içermektedir. Boş zaman teorisyenleri bunun gibi deneyimlerin nasıl adlandırılması gerektiği üzerinde çaba harcamışlar ve bu faaliyetlerin adının rekreasyon, boş zaman, serbest zaman, müsait zaman, yaratıcılık, bencillik veya çalışmama ve eğlence anlamına gelen hedonizm mi olması gerektiği üzerinde çalışmışlardır (McLean ve Hurd, 2012:2).

Rekreasyon kavramı Türk Dil Kurumu tarafından; “insanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler” şeklinde tanımlanmıştır.

Bir başka tanıma göre ise rekreasyon; “insanların sınırlı yaşam süresinin zorunlu davranışlar dışında kalan diliminde (boş zamanda), gönüllü olarak katıldıkları ve doyum sağladıkları etkinliklerdir” (Hazar, 2009:29).

Rekreasyon; boş zamanın değerlendirilmesi ile ilgili bir kavram olduğu için farklı konularla birlikte ele alınan bir kavramdır. İlgili literatür incelendiğinde rekreasyon kavramının araştırmacılar tarafından alışveriş (Bäckström, 2006; Block, Ridgway and Nelson 1991; Rajagopal 2006; Wakefield and Baker, 1998), parklar (Cohen et. al., 2010; Groff 1998), spor (Ko and Pastor 2004; Alexandris and Carroll 1997a; Park and Kim, 2000; Alexandris and Carroll 1997b) turizm (McKercher, 1996; Gunn, 1990; Colton, 1987) ve eğitim (Cerit, 2008; O’Connell vd. 2005; Yaylı vd. 2012) başta olmak üzere farklı konularla ilişkilendirildiği görülmektedir.

Rekreasyon eğitimi özünde boş zamanın etkili ve verimli bir şekilde nasıl kullanılacağı ile ilgili olduğu için farklı disiplinlerle iç içe geçmiş bir kavramdır. Bu nedenle farklı alanlarda ele alınmasından dolayı rekreasyon eğitiminin Türkiye’de yükseköğretim kurumlarındaki yapılması, rekreasyon ile ilgili lisansüstü tez çalışmalarının hangi anabilim dallarında hazırlandığı ve yurt dışındaki örnekleri ile karşılaştırılarak açıklanması bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

2. Rekreasyon Eğitimi

Boş zaman eğitiminin akıllı kullanımı için herhangi bir toplumun vatandaşlarının eğitiminde, o topluma rehberlik yapabilen politikaların açıkça belirtilmesi ve oluşması önemlidir (Kılbaş, 2010:338).

Rekreasyon eğitimi, genel eğitim içerisinde çevre, sağlık, yurttaşlık eğitimleri gibi yer alan, uygulamalarda ve sadece amaçlara ulaşma yollarında farklılıklar olan fonksiyonel bir alanı oluşturmaktadır (Karaküçük, 2008:124).

Rekreasyon eğitimine kalkınma planlarında da zaman zaman yer verilmiş ve önemine değinilmiştir. Öyle ki, rekreasyon eğitimi ile ilgili ilk olarak Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (1990-1994) “Boş zamanların değerlendirilmesinde eğitim ve organizasyon faaliyetlerini yürütecek nitelikli elemanların yetiştirilebilmesi amacı ile üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde rekreasyon anabilim dalı açılacaktır”

şeklinde boş zamanların değerlendirilmesine ilişkin ilkeler ve politikalar adı altında rekreasyon eğitiminin amacına değinilmiştir (www.kalkinma.gov.tr).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1996-2000) ise "Boş zamanların değerlendirilmesini yaşamın bir parçası haline getirmek temel ilkedir. Boş zamanların değerlendirilmesinde eğitim ve organizasyon faaliyetlerini yürütecek insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla üniversitelerde rekreasyon ana bilim dalı tesis edilecektir" şeklinde rekreasyon eğitiminin gerekliliği ifade edilmiştir (www.kalkinma.gov.tr).

Means (1973), üniversitelerde serbest zaman eğitimine önem verilmesinin temel sebeplerini şu şekilde açıklamaktadır:

- Üniversiteler yarının liderlerini ve mimarlarını yetiştirmektedir.
- Serbest zamana sahip insan sayısı şartlar gereği gittikçe artmaktadır.
- Serbest zamanın olumlu veya olumsuz kullanılması toplumlara ciddi sonuçlar doğurmaktadır.

Toplumun gelecek liderlerinin yetiştirilmesi ve yeteneklerle donatılması büyük önem taşımaktadır. Bu yüzden, üniversiteler rekreasyon ve serbest zaman arasında yakın bir ilişki kurarak öğrencilerin ilgi ve alışkanlıklarının sorumluluğunu üstlenmelidirler. Bu doğrultuda her öğrenci sayısız aktiviteye katılmalı ve bu imkânlar sürekli yenilenerek arttırılmalıdır (Means, 1973'den akt. Ağaoğlu, 2002:28).

Rekreasyon ve boş zaman bölümlerinin açılması ilk olarak ABD'de 1920'lerin ortalarına dayanmaktadır. Amerikan Ulusal Rekreasyon Kurumu (NRPA), profesyonel rekreasyon, park ve boş zaman yöneticisi yetiştirmek üzere eğitim programı geliştirmiştir (Metin, 2012:151).

1940'lı yıllarda ise yalnızca akademik bölüm bazında hem boş zaman ve rekreasyon hem de parklar yönetimi konularıyla ilgilenilirken, Kuzey Amerika'da üniversiteler müfredatta boş zaman ile ilgili derslere yer vermeye başlamıştır (Godbey et. al., 2005). Amerikan Rekreasyon Birliği'nin mesleki eğitim birimi ise, 1950'lerin sonlarında üniversite ve kolejlerde rekreasyon ve park eğitimi ile ilgili araştırmalarda bulunmaya başlamıştır (Stein, 1984:338). 1965-1975 yıllarında ise, yüksek öğretimde rekreasyon alanındaki mesleki programlar yoğun bir gelişme sürecine girmiştir (Grant, 1984).

Rekreatif faaliyetleri yönetecek ve gelen turistleri bu faaliyetlere yönlerecek rekreasyon liderlerini yetiştirmek amacıyla Amerika, Kanada, İngiltere gibi birçok ülkedeki üniversitelerde turizm fakülteleri bünyesinde rekreasyon eğitimi verilmektedir. Park ve rekreasyon eğitimi verilen üniversitelerde sertifika programları uygulanmakta ve bu programlar ile öğrencilerin spesifik alanlarda uzmanlaşmaları sağlanmaktadır (Tal, 2005'den akt. Yayla, 2012:22).

Dünya'daki örneklerine bakıldığı zaman parklar ve rekreasyon yönetimi eğitiminde Amerika'da Northern Arizona, Indiana, California Sacramento State, Frostburg State, Missouri, Utah, Arkansas Tech, California Polytechnic State, San Francisco State,; İngiltere'de Lincoln gibi üniversiteler örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca yine turizm ve boş zaman eğitiminde İngiltere'de Liverpool John Moores, Liverpool Community College, Edge Hill; Kanada'da Brock Üniversitesi; Rekreasyon, Spor ve Turizm eğitiminde ise Amerika'da Illinois, Bowling Green State ve İngiltere'deki Cardiff Metropolitan üniversiteleri örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye'de ise rekreasyon eğitimi ilk olarak Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları'nda (BESYO) verilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda Üniversitelerarası Kurulun (ÜAK) 3 Temmuz 1998 tarihli toplantısında Muğla Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu bünyesinde Rekreasyon Bölümü açılması yönünde Yüksek Eğitim Kurulu Başkanlığına görüş bildirilmiş ve bu çabalar sonucunda Yükseköğretim

Kurumunun 12.04.2000 tarihli toplantısında alınan kararla BESYO'lar bünyesinde Rekreasyon Bölümünün açılmasına karar verilmiştir (Zorba, 2007).

Rekreasyon eğitiminin turizm alanında verilmeye başlanması ise Turizm Fakültelerinin açılması ile olmuştur. Turizm Fakülteleri, 2009 yılında Mesleki ve Teknik Eğitim alanında faaliyet gösteren tüm eğitim fakültelerinin kapatılması neticesinde kurulmuş, ilgili karara göre Turizm Fakültelerinin kurulmasıyla birlikte Rekreasyon Yönetimi Bölümleri Turizm Fakülteleri'nde açılmaya başlamıştır.

3. Yöntem

Bu araştırma rekreasyon eğitiminin Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarındaki yapısını ve mevcut durumunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu amaca yönelik olarak, rekreasyon alanında lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim veren fakülte, yüksekokullar, enstitüler ve bağlı buldukları üniversiteler araştırılmıştır. Bununla birlikte, rekreasyonun farklı bilim dallarıyla olan ilişkilerini ortaya koyabilmek amacıyla rekreasyonun konu edindiği yüksek lisans tezleri enstitü ve anabilim dallarına göre sınıflandırılmıştır.

Araştırmada veri toplamada kaynak tarama yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem, farklı amaçlarla gerçekleştirilmiş çalışmaların sonuçları olarak yayımlanmış kaynaklardan yararlanılmasını içermektedir. Araştırmacılar, yapılacak araştırmanın amaçlarını gerçekleştirebilecek geçerlik ve güvenilirliğe sahip her türlü yazılı kaynağa başvurarak, elde edecekleri verileri kullanabilir (Ural ve Kılıç, 2006:68).

Araştırmada bilgilerin güvenilir olması için üniversitelerin ve ilgili birimlerin resmi web sayfaları ile Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) tez merkezinden kaynak taraması yoluna gidilmiştir. Tarama yapılırken ise ilgili tezlerde rekreasyon anahtar kelimesinin tez adında geçiyor olması kriterine göre arama yapılmıştır. Araştırma 2014 yılı Nisan ayında gerçekleştirilmiştir.

4. Bulgular

Rekreatif faaliyetler, çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan boş zaman içinde, gönüllü olarak ferdî veya grup içinde dinlenmek, eğlenmek ve zevk almak için yapılan etkinliklerdir. Rekreatif faaliyetlerin bilinçli yapılması hedefe daha kolay ulaşılmasını sağlayacağı için üniversitelerde beden eğitimi ve spor bölümlerinde rekreasyon alanları açılmış ve sporla ilgili mesleklere dahil edilmiştir (meb.gov.tr).

Türkiye'de BESYO'lar bünyesinde yer alan rekreasyon bölümleri Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1. Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu ve Fakülteleri'ndeki Rekreasyon Bölümleri

Üniversite	Birim	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
Adnan Menderes	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Afyon Kocatepe	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Akdeniz	BESYO	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Anadolu	Spor Bilimleri Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Atatürk	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Bartın	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Bülent Ecevit	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Celal Bayar	BESYO	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Dokuz Eylül	Spor Bilimleri ve Teknolojisi YO.	<input type="checkbox"/>		
Dumlupınar	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Erciyes	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Fırat	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Gazi	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Girne Amerikan	Spor Yüksekokulu	<input type="checkbox"/>		
Gümüşhane	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Hacettepe	Spor Bilimleri Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Haliç	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Harran	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Hitit	BESYO	<input type="checkbox"/>		
İğdır	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Karadeniz Teknik	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Kırıkkale	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Kocaeli	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Muğla Sıtkı Koçman	BESYO	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Mustafa Kemal	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Ondokuz Mayıs	Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Ordu	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Pamukkale	Spor Bilimleri ve Teknolojisi YO.	<input type="checkbox"/>		
Sakarya	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Selçuk	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Siirt	BESYO	<input type="checkbox"/>		
Trakya	Kırkpınar Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	<input type="checkbox"/>		
Uşak	Spor Bilimleri Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Yakın Doğu	BESYO	<input type="checkbox"/>		

Tablo 1'deki veriler incelendiğinde Rekreasyon Bölümlerinin 27 üniversitede Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, 4 üniversitede Spor Bilimleri Fakültesi, 2 üniversitede Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu ve 1 üniversitede de Spor Yüksekokulu bünyesinde yer almakla birlikte toplam 34 üniversitede bulunduğu görülmektedir. Sadece Girne Amerikan Üniversitesi Spor Yüksekokulu'ndaki bölümün

adı Rekreasyon Yönetimi iken, diğerlerinin tamamında bölüm adının Rekreasyon olduğu tespit edilmiştir. .

Ayrıca, Tablo 1’deki bilgilerden hareketle, Beden Eğitimi ve Spor alanında rekreasyona ilişkin lisansüstü eğitimin Akdeniz, Celal Bayar ve Muğla Sıtkı Koçman olmak üzere üç üniversitede yüksek lisans düzeyinde verildiği görülmektedir.

Beden eğitimi ve rekreasyonun birçok ortak yöne sahip olmasına rağmen her zaman aynı şeyi ifade ettikleri söylenemez. Zamanla ortaya çıkan talep karşısında rekreasyon alanında farklı anlayışlar kendisini göstermeye başlamıştır. Bu kapsamda, okullarda beden eğitimi ve rekreasyon faaliyetlerinin daha belirgin ayrıştığını ancak birbirini tamamlayan ve eğitime önemli katkıda bulunan iki unsur olduğunu söylemek mümkündür. Klasik beden eğitimi etkinliklerinin yanı sıra, açık alan sporları, turizm, gezi gibi rekreatif etkinlikler de bu ayrımı ortaya koymaktadır (Karaküçük, 2008:128).

Rekreasyon yönetimi kavramı; boş zaman değerlendirmeye ilgili etkinliklerin planlanması, organizasyonu, yönlendirilmesi ve denetimidir. Rekreasyon yönetimi; rekreasyonel organizasyon, rekreasyon etkinliklerinin katılımcıların veya izleyicilerin hizmetine sunulmasının sağlanması gibi etkinlikleri kapsamaktadır (Hazar, 2009:42).

Türkiye’de rekreasyon bölümleri ilk olarak BESYO’larda açılmakla birlikte, turizm alanındaki rekreasyon yapılanması Turizm Fakülteleri’nin kurulmasıyla başlamıştır. Bu kapsamda, Turizm Fakültelerindeki Rekreasyon Yönetimi Bölümü ilk öğrencilerini 2010 yılında Gazi Üniversitesi’nde kabul etmiştir. Türkiye’deki Turizm Fakülteleri’ndeki Rekreasyon Yönetimi Bölümleri’nin listesi ise Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2. Turizm Fakülteleri ve Yüksekokullarındaki Rekreasyon Bölümleri

Üniversite	Birim	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
Afyon Kocatepe	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Akdeniz	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Aksaray	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Atatürk	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Doğu Akdeniz	Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu	<input type="checkbox"/>		
Gazi	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
İzmir Katip Çelebi	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Karabük	Safranbolu Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Kırklareli	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Medeniyet	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Mersin	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Necmettin Erbakan	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Nevşehir Hacı Bektaş Veli	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Ondokuz Mayıs	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
Pamukkale	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		
R.T.Erdoğan	Ardeşen Turizm ve Otelcilik YO	<input type="checkbox"/>		
Selçuk	Turizm Fakültesi	<input type="checkbox"/>		

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde, 15 Turizm Fakültesi ve 2 Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu'nda olmak üzere toplam 17 üniversitede lisans düzeyinde rekreasyon bölümü mevcuttur. Bunlardan sadece Doğu Akdeniz Üniversitesi, Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu'ndaki programın adı Rekreasyon iken, diğerlerinin tamamında programların isminin Rekreasyon Yönetimi olduğu tespit edilmiştir.

İlki 2009 yılında Gazi Üniversitesi'nde başlayan rekreasyon bölümlerinin 2014 yılı itibariyle 17 üniversitede olduğu dikkate alındığında 5 yılda Rekreasyon Yönetimi bölümlerinin hızlı bir gelişme gösterdiğini söylemek mümkündür. Lisansüstü eğitim açısından ise yüksek lisans düzeyinde Gazi ve Necmettin Erbakan Üniversitesi olmak üzere iki üniversitede Rekreasyon Yönetimi Yüksek Lisans programı mevcut iken, Doktora eğitimi ise 2013 yılından bu yana sadece Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde verilmektedir.

2014 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Kılavuzu'na (ÖSYM) göre, BESYO'lar bünyesindeki Rekreasyon Yükseköğretim Programları için YGS5 puan türü; Turizm Fakülteleri bünyesindeki Rekreasyon Yönetimi programlarına ise TS2 ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları (MTOK) mezunları için ise YGS3 puan türleri ile öğrenci alınmaktadır (www.osym.gov.tr).

Bu bilgilerden hareketle rekreasyon bölümlerinin gerek beden eğitimi ve spor gerekse de turizm alanındaki yükseköğretim kurumlarında yer aldığı görülmekle birlikte, rekreasyon kavramına ilişkin yapılan tanım ve ilgili alandaki araştırmalar aslında kavramın ne kadar multidisipliner olduğunu göstermektedir. Bunu araştırmak amacıyla Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) tez merkezinden elde edilen bilgiler doğrultusunda rekreasyon ile ilgili ve 2014 Nisan ayı itibariyle sistemde yer alan tezler anabilim dallarına göre derlenmiş ve Tablo 3'te gösterilmiştir (www.yok.gov.tr):

Tablo3. Rekreasyon ile İlgili Hazırlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Anabilim Dallarına Göre Dağılımları

Anabilim Dalı	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzde (%)
Peyzaj Mimarlığı	55	26	81	33,0
Beden Eğitimi ve Spor/Spor Bilimleri/Spor Yöneticiliği	59	19	78	31,9
Şehir Planlama/Şehir ve Bölge Planlama	19	2	21	8,6
Orman Mühendisliği	14	4	18	7,3
Turizm/Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik	6	3	9	3,7
Coğrafya	8	1	9	3,7
Mimarlık	5	-	5	2,0
Rekreasyon	5	-	5	2,0
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	2	1*	3	1,2
Tarım Ekonomisi	2	-	2	0,8
Çevre Mühendisliği	2	-	2	0,8
Jeodazi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri	1	-	1	0,4
Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği	-	1	1	0,4
İnşaat Mühendisliği	1	-	1	0,4
Sanat ve Tasarım	1	-	1	0,4
Sosyal Antropoloji	1	-	1	0,4
Biyoloji	1	-	1	0,4
Su Ürünleri Avlama ve İşleme Teknolojisi	1	-	1	0,4
Endüstri Mühendisliği	1	-	1	0,4
Tarımsal Yapılar ve Sulama	1	-	1	0,4
Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi	-	1	1	0,4
Yönetim ve Organizasyon	1	-	1	0,4
Zootekni	1	-	1	0,4
TOPLAM (%)	187 (76,3)	58 (23,7)	245 (100)	

*Sanatta Yeterlilik çalışmasıdır.

Tablo 3'teki verilere göre, rekreasyon ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin büyük kısmı (%76,3) yüksek lisans tezlerinden oluşmaktadır. Hazırlanan hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinin ağırlık olarak (% 33) Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda hazırlandığı görülmektedir. İkinci sırada (% 31,9), beden eğitimi ve spor ile ilgili anabilim dalları yer almaktadır. Üçüncü sırada ise (% 8,6), şehir planlama/şehir ve bölge planlama ile ilgili anabilim dalları yer almaktadır.

Tablo 4'te ise rekreasyon ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin ilgili anabilim dallarının bağlı oldukları enstitü ve üniversitelere göre dağılımları yer almaktadır:

Tablo 4. Rekreasyon ile İlgili Hazırlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Enstitü ve Üniversitelere Göre Dağılımları

Üniversite	Tez Türü	Eğitim Bil. Enst.	Fen Bil. Enst.	Sağlık Bil. Enst.	Sosyal Bil. Enst.	Toplam		Yüzde (%)
Abant İzzet Baysal	Y.Lisans	-	-	-	4	4	4	1,8
	Doktora	-	-	-	-	-		
Afyon Kocatepe	Y.Lisans	-	-	-	1	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
Akdeniz	Y.Lisans	-	3	-	8	11	11	4,5
	Doktora	-	-	-	-	-		
Anadolu	Y.Lisans	-	-	-	1	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
Ankara	Y.Lisans	-	13	-	1	14	26	10,7
	Doktora	1	11	-	-	12		
Atatürk	Y.Lisans	-	4	-	-	4	9	3,7
	Doktora	-	5	-	-	5		
Bahçeşehir	Y.Lisans	-	1	-	-	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
Balıkesir	Y.Lisans	-	-	-	1	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
Celal Bayar	Y.Lisans	-	-	1	-	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
Çanakkale Onsekiz Mart	Y.Lisans	-	2	-	1	3	3	1,2
	Doktora	-	-	-	-	-		
Çukurova	Y.Lisans	-	7	-	-	7	10	4,0
	Doktora	-	3	-	-	3		
Dokuz Eylül	Y.Lisans	-	3	-	-	3	5	2,0
	Doktora	-	-	-	2	2		
Dumlupınar	Y.Lisans	-	-	1	5	6	6	2,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
Düzce	Y.Lisans	-	2	-	-	2	3	1,2
	Doktora	-	1	-	-	1		
Ege	Y.Lisans	-	12	-	2	14	15	6,1
	Doktora	-	1	-	-	1		
Erciyes	Y.Lisans	-	-	1	-	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
Fatih	Y.Lisans	-	-	-	1	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
Fırat	Y.Lisans	-	-	-	1	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
Gazi	Y.Lisans	1	4	11	-	16	25	10,2
	Doktora	-	1	8	-	9		
Hacettepe	Y.Lisans	-	-	2	-	2	3	1,2
	Doktora	-	-	-	1*	1		
İ. Doğramacı Bilkent	Y.Lisans	-	-	-	1	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
İstanbul Teknik	Y.Lisans	-	14	-	-	14	14	5,7
	Doktora	-	-	-	-	-		

Üniversite	Tez Türü	Eğitim Bil. Enst.	Fen Bil. Enst.	Sağlık Bil. Enst.	Sosyal Bil. Enst.	Toplam	Yüzde (%)	Üniversite
İstanbul	Y.Lisans	-	14	-	5	19	25	10,2
	Doktora	-	5	-	1	6		
İzmir İleri Teknoloji Enst.	Y.Lisans	-	1	-	-	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
Karadeniz Teknik	Y.Lisans	-	4	-	1	5	11	4,5
	Doktora	-	5	-	1	6		
Kocaeli	Y.Lisans	-	-	2	-	2	3	1,2
	Doktora	-	-	1	-	1		
Marmara	Y.Lisans	-	1	5	-	6	13	5,3
	Doktora	-	-	7	-	7		
Mimar Sinan Güzel Sanatlar	Y.Lisans	-	-	-	-	-	1	0,4
	Doktora	-	-	-	1	1		
Muğla	Y.Lisans	-	-	-	8	8	8	3,2
	Doktora	-	-	-	-	-		
Mustafa Kemal	Y.Lisans	-	2	-	-	2	2	0,8
	Doktora	-	-	-	-	-		
Namık Kemal	Y.Lisans	-	4	-	-	4	4	1,8
	Doktora	-	-	-	-	-		
Niğde	Y.Lisans	-	-	-	1	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
ODTÜ	Y.Lisans	-	2	-	3	5	7	2,9
	Doktora	-	1	-	1	2		
Ondokuz Mayıs	Y.Lisans	-	-	1	-	1	2	0,8
	Doktora	-	-	1	-	1		
Sakarya	Y.Lisans	1	2	-	5	8	8	3,2
	Doktora	-	-	-	-	-		
Selçuk	Y.Lisans	-	1	4	-	5	5	2,0
	Doktora	-	-	-	-	-		
Süleyman Demirel	Y.Lisans	-	1	-	-	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
Uludağ	Y.Lisans	-	-	1	-	1	1	0,4
	Doktora	-	-	-	-	-		
Yıldız Teknik	Y.Lisans	-	4	-	1	5	5	2,0
	Doktora	-	-	-	-	-		
Zonguldak Karaelmas	Y.Lisans	-	4	-	-	4	4	1,8
	Doktora	-	-	-	-	-		
TOPLAM (%)		3 (1,2)	138 (56,3)	46 (18,8)	58 (23,7)	245		100

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde rekreasyon ile ilgili olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin en fazla Ankara Üniversitesi bünyesinde (% 10,7) hazırlandığı görülmektedir. Ankara Üniversitesi'ni aynı oran ile (% 10,2) Gazi Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi takip etmektedir.

Lisansüstü tezlerin hangi enstitüde hazırlandıklarına bakıldığında ise, ağırlığın (%56,3) Fen Bilimleri Enstitüsü'nde olduğu görülmektedir. Rekreasyon ile ilgili olan tezlerin en fazla Peyzaj Mimarisi Anabilim Dalı'nda hazırlanmış olmasının (Tablo 3) bu oranı açıklayıcı nitelikte olduğu söylenebilir. Fen Bilimleri Enstitüsü'nü % 23,7 ile Sosyal Bilimler Enstitüsü ve % 18,8 ile Sağlık Bilimleri Enstitüsü takip etmektedir.

Tablo 5’te ise, rekreasyon ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımları yer almaktadır:

Tablo 5. Rekreasyon ile İlgili Hazırlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımları

Yıllar	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzde (%)
1985-1989	3	3	6	2,4
1990-1994	19	3	22	9
1995-1999	36	9	45	18,3
2000-2004	28	15	43	17,6
2005-2009	72	10	82	33,5
2010-2013*	29	18	47	19,2
TOPLAM	187	58	245	100

*Dört yıllık dönemdir.

Tablo 5’teki verilere göre rekreasyonu konu edinen lisansüstü tezlerde yoğunluğun 2005-2009 yılları arasında (% 33,5) olduğu görülmektedir. 2000-2004 döneminde bir önceki döneme göre bir azalma (% -0,7) olmakla birlikte, 2005-2009 döneminde hazırlanan tez sayılarında 2 katına yakın bir artış göze çarpmaktadır. Ancak, bu değişimde yüksek lisans tezlerinin sayısındaki büyük artışın katkısının olduğu görülmekle birlikte, aynı dönem için hazırlanan doktora tezlerinin sayısında bir azalma olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, diğer dönemler beş yıllık aralıkları kapsarken son dönem olan 2010-2013 aralığı dört yıldan oluştuğu için son dönemi diğer dönemlerle kıyaslamamızın çok sağlıklı olmayacağı söylenebilir.

5. Sonuç

Rekreasyon bölümleri, öğrencilerin rekreasyon programlarını uygulayabilecek biçimde genel kültür, alan bilgisi ve yöneticilik açısından toplumun ve bireyin ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte eğitim vermeyi amaçlamaktadır. Rekreasyon bölümlerinden mezun olan öğrenciler, turizm alanında su sporları, kara sporları, sosyokültürel rekreasyon (halk oyunları, dans, müzik vb.) animatörlüğünün yanı sıra, sağlık turizmi animatörlüğü ve çocuk rekreasyon aktiviteleri animatörlüğü unvanlarını alırlar ve bu alanlarda çalışma imkânı bulabilirler. Bu alandan mezun olan öğrenciler, uzmanlaştığı alanla ilgili yerel yönetimlerde (belediyeler), Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (gençlik kampları) ve üniversitelerde istihdam edilebilirler (meb.gov.tr).

Bu araştırma rekreasyon eğitiminin Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarındaki yapısını ve mevcut durumunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu amaca yönelik olarak, lisans ve lisansüstü düzeyde rekreasyon eğitimi veren fakülte, yüksekokul, enstitüler ve rekreasyonla ilgili yazılmış lisansüstü tezler araştırılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre lisans düzeyinde rekreasyon eğitimi veren kurumların ağırlıklı olarak BESYO’lar bünyesinde açıldığı tespit edilmiştir. Turizm Fakültesi ve Yüksekokulları’nda ise ilki 2009 yılında açılan Rekreasyon Yönetimi bölümlerinin sayısının beş yıllık süreçte 17’ye ulaştığı görülmektedir. Lisansüstü düzeyde ise 3’ü BESYO, 2’si Turizm Fakülteleri tarafından yürütülen yüksek lisans programları olmakla birlikte, sadece bir adet doktora programı mevcuttur.

Rekreasyon ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin ağırlık olarak yüksek lisans düzeyinde olmakla birlikte, Fen Bilimleri Enstitüsü'nde ve Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda hazırlandığı tespit edilmiştir. Yine hazırlanan lisansüstü tezlerin 1/3'lük kısmının 2005-2009 yılları arasında hazırlandığı ortaya çıkmıştır.

Turizm Fakülteleri'ndeki rekreasyon yönetimi bölümlerine ilk olarak 2009 yılında öğrenci alındığı ve bu öğrencilerin 2013-2014 yılında mezun olacakları düşünüldüğünde rekreasyon alanındaki yüksek lisans programlarına olan talebin 2014-2015 eğitim öğretim yılından itibaren artış göstereceği öngörülmektedir. Bu artışın ise sonraki dönemlerde doktora programlarına olan talebi de attırması beklenmektedir. Ayrıca şu an için Turizm Fakültelerinde açık olan rekreasyon yönetimi bölümleri içerisinde öğrencisi olan tek üniversitesinin de Gazi Üniversitesi olduğunu unutmamak gerekmektedir.

Lisans düzeyindeki rekreasyon eğitimi, beden eğitimi ve turizm alanındaki eğitim kurumlarında yer almakla birlikte, bu araştırmada lisansüstü tezlerden hareketle elde edilen bulgular rekreasyonun mühendislik, mimarlık gibi fen bilimi dallarının da çalışma sahasında yer aldığını göstermiştir. Bu nedenle, rekreasyon kavramının sadece turizm ya da spor alanlarıyla ilişkilendirilerek sosyal ya da sağlık alanına indirgenmemesi gerektiğini göstermektedir.

Özellikle de Amerika'daki örnekleri ile karşılaştırıldığında 1920'lerde önemi kavranan rekreasyon eğitiminin Türkiye'deki gelişimi geç olmakla birlikte son 10 yılda gözle görünür bir şekilde arttığı görülmektedir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular gerek lisans gerekse de lisansüstü düzeyde rekreasyona olan ilgilinin arttığını göstermektedir. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda söz konusu rakamların yükseköğretimdeki öğrenci ve öğretim üyesi sayıları ile desteklenerek incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, Y. S. (2002). Türkiye'deki üniversitelerin rekreasyon programlarının geliştirilmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yayınlanmamış doktora Tezi.
- Alexandris, K. and Carroll, B., (1997a). Motives for recreational sport participation in Greece. Implications for planning and provision of sport services. *European Physical Education Review*, 3 (2), 129-143.
- Alexandris, K. and Carroll, B. (1997b). An analysis of leisure constraints based on different recreational sport participation levels: Results from a study in Greece. *Leisure Sciences*, 19, 1-15.
- Bäckström, K. (2006). Understanding recreational shopping: A new approach. *International Review of Retail, Distribution and Consumer Research*, 16 (2), 143-158.
- Block, P., Ridgway, N.M and Nelson, J.E. (1991), Leisure and the shopping mall. *Advances in Consumer Research*, 18 (1), 445-52.
- Cerit, E. (2008). Beden eğitimi ve spor yüksekokulları bünyesindeki rekreasyon bölümlerinin tercih edilme nedenleri ve bölüm öğrencilerinin beklentileri. (Unpublished master dissertation) Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cohen, D. A., Marsh, T., Williamson, S., Derose, K. P., Martinez, H., Setodji, C. and McKenzie, T. L. (2010). Parks and physical activity: Why are some parks used more than others? *Preventive Medicine*. 50, S9-S12.
- Colton, C. W. (1987). Leisure, recreation, tourism: A symbolic interactionism view. *Annals of Tourism Research*. 14 (3), 345-360.
- Godbey, G. C., Caldwell, L. L., Floyd, M. and Payne, L. L. (2005). Contributions of leisure studies and recreation and park management research to the active living agenda. *American Journal of Preventive Medicine*.28 (2S2), 150-158.
- Grant, P. J. (1984). A determination of priorities for curricular and administrative areas of concern in undergraduate professional preparation in recreation and parks. (Unpublished doctoral dissertation) Temple University.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A. ve Dinç, Y. (2009). Boş zaman ve rekreasyon yönetimi. (Güncellenmiş İkinci Baskı) Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hazar, A. (2009). Rekreasyon ve Animasyon. (Üçüncü Baskı) Ankara: Detay Yayıncılık.
- Karaküçük, S. (2008). Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme. (Altıncı Baskı) Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kılbaş, Ş. (2010). Rekreasyon: Boş Zamanı Değerlendirme. (Geliştirilmiş Dördüncü Baskı) Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ko, Y. J. and Pastore, D. L. (2004). Current issues and conceptualizations of service quality in the recreation sport industry. *Sport Marketing Quarterly*, 13, 158-166.
- McKercher, B. (1996). Differences between Tourism and Recreation in Parks. *Annals of Tourism Research*. 23 (3), 563-575.

- McLean, D. D. ve Hurd, A. R. (2012). *Recreation and Leisure in modern society*. (Ninth Ed.) Jones and Bartlett Learning.
- Metin, T. C. (2012). Üniversitelerin rekreasyon yönetimi programındaki ders müfredatının modüler bir yapıya dönüştürülmesi. *Turizm Eğitimi Konferansı-Tebliğler*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, 148-160.
- O'Connell, T.S., Potter, T. G. and Curthoys, L. P. (2005). A call for sustainability education in post-secondary outdoor recreation programs. *International Journal of Sustainability in Higher Education*. 6 (1), 81-94.
- Palmquist, R. B. Phaneuf, D. J. and Smith, V. K. (2010). Short Run Constraints and the Increasing Marginal Value of Time in Recreation. *Environmental and Resource Economics*, 46 (1), 19-41
- Park, S.H. and Kim, Y. M. (2000). Conceptualizing and measuring the attitudinal loyalty construct in recreational sport contexts. *Journal of Sport Management*, (14), 197-207.
- Rajagopal (2006). Leisure shopping behavior and recreational retailing: A symbiotic analysis of marketplace strategy and consumer response. *Journal of Hospitality and Leisure Marketing*, 15 (2), 5-31.
- Stein, T. A. (1984). Recreation education in the United States and Canada: A look at the past, present and future. *Leisure Sciences: An Interdisciplinary Journal*, 6 (3), 337-349.
- Tal, T. (2005). Implementing Multiple Assessment Modes in an Interdisciplinary Environmental Education Course. *Environmental Education Research*, 11(5), 575-601.
- Yayla, Ö. (2012). Turizm eğitimi bünyesinde verilen rekreasyon eğitimine akademik bir bakış. *Karınca*, 78 (910), 2024.
- Yaylı, A., Güçer, E. ve Kızanlıklılı, M.M. (2012). A study on the expectations of the students from the recreation management education. *International Journal of Multidisciplinary Thought*. 2 (2), 213-222.
- Wakefield, K. L. and Baker, J. (1998). Excitement at the mall: Determinants and effects on shopping response. *Journal of Retailing*. 74 (4), 515-539.
- Zorba, E. (2007). Türkiye'de rekreasyona bakış açısı ve gelişimi. *Gazi Haber Dergisi*, 52-55.
- Ural ve Kılıç, (2006). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994) <<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/4/plan6.pdf>> erişim tarihi: 08.05.14
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) <<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/3/plan7.pdf>> erişim tarihi: 08.05.14
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 - 2014 Öğretim Yılı İlk Öğretim Ders Kitapları (<<http://www.meb.gov.tr/2013-2014-egitim-ogretim-yili-elektronik-ortamda-hizmete-sunulan-ilk-ve-orta-ogretim-ders-kitaplari/duyuru/6319>>)
- T.C. Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 2014 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Kılavuzu <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/YGS/2014_OSYS_KILAVUZU_02_01_2014.pdf> erişim tarihi: 06.05.14